	alo z	gungu vijuatavyo. Zaidi kati ya yale uli	<u>Vina na</u> ivopewa	fasi 1 mpaka !.	15. Um	epewa maji	bu manne hapo. Chagua jib
	M	ama <u> </u>	huitwa	nyanya2	2 kay	waida nvanya	a huwa mzee. Nyanya pia huitv
	3	Wazee4_	N	anastahili ku	ipewa he	shima	5 Kinyume cho mzeo
	6_	Watu wote wa	nastahi	li7	ili	/8 v	ote iwe na amani
				~			ote two na amam.
1.	A	wa	В.	ya	C.	cha	D. la
2.	A.	Kuwa	B.	Za		Na	D. Kwa
3.	A.	babu	В.	bibi		mama	D. shangazi
4.	A	zote	B.	sote		yote	D. wote
5.	A	wao	B.	chao		zao	D. lao
6.	A.	msichana	B.	kijana ·		mama	D. nyanya
7.	A.	kudharauliana		kutwezana		kuheshimi	
8.	Α.	jamii		jamaa		mbari	D. ukoo
				=	0.	moun	D. UKOO
9.	A	yake		yao		mwao	15
10	/1	molroski	D				D. pao
		makochi	and .	meza	C.	kabati	D. pao D. stuli
11.	A.	mbovu	В.	zuri	C.	kabati ovyo	•
11. 12.	A. A.	mbovu ambao	В. В.	zuri ambayo	C. C. C.	kabati ovyo ambalo	D. stuli
11. 12. 13.	A. A. A.	mbovu ambao masofa	B. B. B.	zuri ambayo mapazia	C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka	D. stuli D. maridadi
11. 12. 13. 14.	A. A. A.	mbovu ambao masofa wenyeji	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu	D. stuli D. maridadi D. ambacho
11. 12. 13. 14.	A. A. A.	mbovu ambao masofa	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia
11. 12. 13. 14. 15.	A. A. A. A.	mbovu ambao masofa wenyeji msafi	B. B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15.	A. A. A. A. A. A.	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu	B. B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15.	A. A. A. A. A. A.	mbovu ambao masofa wenyeji msafi	B. B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15.	A.	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu nizo.	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu zizo. gua kitendawili: Afur	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu nizo. gua kitendawili: Afur shale. Nungunungu	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C. T. C.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu Umbo hili hu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu zizo. gua kitendawili: Afur shale. Nungunungu Nzi	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C. T.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu Umbo hili hu	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu vizo. gua kitendawili: Afur shale. Nungunungu Nzi Ndege	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C. T. T.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu Umbo hili hu A. Duaradu: B. Mchemr	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu zizo. gua kitendawili: Afur shale. Nungunungu Nzi	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C. T.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu Umbo hili hu A. Duaradu B. Mchemr	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema
11. 12. 13. 14. 15. Kuta na n	A. A. A. A. A. Teg	mbovu ambao masofa wenyeji msafi nambari 16-30, jibu vizo. gua kitendawili: Afur shale. Nungunungu Nzi Ndege Konokono	B. B. B. B.	zuri ambayo mapazia wageni chafu	C. C. C. C. C. T.	kabati ovyo ambalo shubaka mahasimu mkunjufu Umbo hili hu A. Duaradu B. Mchemr C. Kopa O. Mchedua	D. stuli D. maridadi D. ambacho D. matakia D. mashabiki D. njema

	Kamilisha sentensi kwa kivumishi cha kumiliki,	25. Jaza pengo: Uzuri unawavutia watu wote.
	Manukatohunukia vizuri.	A. wenyewe B. yenyewe
	A. yale B. yako	C. ndiyo D. wenye
	C. yoyote D. mengi	C. huryo D. wenye
	J. Hongi	26. Kamilisha:
19.	Kanusha:	Safu ya
	Mgeni hupikiwa uji wa wimbi.	
	A. Mgeni hatapikiwa uji wa wimbi.	
	B. Mgeni hakupikiwa uji wa wimbi.	C. milima D. pesa
	C. Mgeni hapikiwi uji wa wimbi.	27. Ni sentensi ipi sahihi kisarufi ?
	D. Mgeni hajapikiwa uji wa wimbi.	,
	2. 111goin hajapiaiwa uji wa wimoi.	A. Meza palipopanguswa ni safi.
20.	Salaale! Kumbe alipata ajali! Salaale ni neno	B. Nyumbani mna watu wengi.
W C 4	la kuonyesha	C. Uwanjani pale ni pasafi.D. Darasani lile ni safi.
	A. kuridhika B. mshangao	D. Darasani me ni san.
	C. kitendo D. kukataa	28 Illianliming "Alam IL'22
	D. Kukataa	28. Ukisalimiwa "Alamsiki" utatoa jibu gani A. Binuru B. Nawe pia
21.	Tunasema yeye ananuka kama	
Al.	A. beberu B. jeraha	C. Salama D. Asante
	C. choo D. fugo	29. Ushuri tano kwa tarakimu ni
	D. Tugo	
22.	Ndege ana manyoya lakini samaki ana	A. $\frac{5}{9}$ B. $\frac{5}{6}$
	A ngozi B. mapezi	
	C. magamba D. makacha	C. $\frac{2}{5}$ D. $\frac{5}{10}$
	D. makacia	30. Ni nini wingi wa:
23.	Kifaa kinachotumiwa na wachuuzi kupimia	30. Ni nini wingi wa : Mbuzi alivunjika ubavu.
	uzito ni	A. Mbuzi alivunjika mbavu.
	A. utepe B. mizani	
	C. pimamaji D. bisibisi	B. Mbuzi walivunjika mbavu.
	c. pintamaji	C. Mabuzi yalivunjika mbavu. D. Mbuzi walivunjika ubavu.
24.	Neno limbukeni lina irabu ngapi tofauti ?	D. Mouzi wanvunjika ubavu.
£478.	A. Tisa B. Tano	
	C. Nne D. Tatu	
	D. 14tu	Clean 2

Mashairi ni mojawapo ya sanaa kubwa yenye maana iliyofichika. Wasanii wanaopata kutunga mashairi huitwa malenga. Nao wanaopenda kuyaimba na kuyakariri mashairi huitwa manju. Mashairi ni tungo zenye lugha nzuri iliyojaa utamu wa matamshi na mdundo. Lugha ya kishairi hutumia maneno haba. Maneno haya huhifadhi maana kamili kama alivyokusudia mshairi.

Mashairi kwa kawaida hugawanyika katika vifungu vinavyojulikana kama beti. Wingi au uchache wa beti hutegemea ujumbe wa mshairi. Mawazo na ujumbe ukiwa mzito, bila shaka beti huwa nyingi. Kwenye ubeti, hupatikana mshororo. Mshororo huwa sentensi za ubeti. Kila mshororo huwa na vitamkwa ambavyo huitwa mizani. Kwa kawaida mizani huwa kumi na sita katika kila mshororo.

CAT 003

2

KISWAHILI DARASA LA SITA

Mashairi nayo huwekwa katika makundi mbalimbali. Makundi haya huwa kulingana na idadi ya mishororo. Washairi wengi hupenda shairi aina ya tarbia. Hili ni shairi ambalo huwa na mishororo minne katika kila ubeti. Kuna bahari nyingine za mashairi kama tathlitha, takhmisa na tasdisa.

Mshairi huwa na kipawa ili atunge shairi. Huwa anaielewa lugha kwa mapana na marefu. Si mtu wa kuomba msamiati wa Kiswahili.

Mara nyingi mshairi anapoeleza jambo hutumia lugha kwa njia ya kipekee. Wakati mwingine mshairi hurefusha ama kufupisha idadi ya vitamkwa ili atimize idadi ya mizani. Hizi ni baadhi ya sheria za utunzi

- 31. Mtu anayetunga mashairi huitwaje?
 - A. Msanii
- B. Malenga
- C. Manju
- D. Mtunzi
- 32. Ni kweli kusema kuwa mashairi
 - A. huchezwa B. huchukiza
- - C. hujengwa
- D. hukaririwa
- 33. Bahari ya shairi hulingana na idadi ya
 - A. mizani
- B. wasanii
- C. mishororo
- D. vitamkwa
- 34. Beti nyingi za shairi huonyesha nini kulingana na kifungu hiki?
 - A. Ujumbe mzito.
 - B. Mapenzi ya malenga.
 - C. Mawazo mepesi.
 - D. Manju na malenga.
- Mshororo nusu wa ubeti huwa na mizani mingapi?
 - A. Kumi na sita B. Minne
- - C. Minane
- D. Kumi
- 36. Maana iliyofichika ni sawa na
 - A. maana bayana.
 - B. jambo linaloonekana.
 - C. maana ya ajabu.
 - D. maana isiyo wazi.

- 37. Wasanii wengi hupenda kutunga mashairi gani?
 - A. Ya mishororo minne.
 - B. Yenye mdundo.
 - C. Ya tathlitha.
 - D. Yenye beti nne.
- 38. Ili mshairi atunge shairi zuri, ni sharti
 - A. awe na marefu na mapana.
 - B. aelewe lugha barabara.
 - C. aelewe lugha zote.
 - D. asiwe na kipawa.
- 39. Kulingana na aya ya mwisho ni kweli kusema kuwa
 - A. mshairi hutumia nomino za pekee.
 - B. washairi wote hufanana.
 - C. mshairi hafupishi maneno sana.
 - D. ushairi una sheria zake.
- 40. Malenga huwa stadi wa lugha kwa sababu gani?
 - A. Huomba maneno mengine.
 - B. Anauelewa msamiati.
 - C. Huburudisha watu.
 - D. Hutunga shairi na nyimbo.

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali 41-50.

Ilikuwa siku ya Jumamosi. Kwa kuwa sikuwa nikienda shule, ilikuwa siku yangu ya kupumzika. Kwa kuwa nilitamani sana kuona vitu vile watu huona wakivua samaki, nilimshawishi babangu ili aniruhusu tuwe pamoja. Aliniuliza maswali chungu nzima. Baadaye aliitikia twende pamoja. Kwa mara ya kwanza, ningepanda mashua na kusafiri pamoja na abu yangu.

Tulipanda mashua na kung'oa nanga. Mara tu tulipoanza kuvua, kukawa na wingu jeusi tititi. **CAT 003** KISWAHILI DARASA LA SITA

Mvua na dhoruba kubwa ilianza na upepo wa kila namna ulivuma. Hapo nilipatwa na woga wa kunguru. Nilikodoa macho na kumkaribia baba yangu.

Bahari ilichafuka tukawa hatuoni mbele wala nyuma. Wale wote waliokuwa mashuani walitapatapa kama kuku aliyenusurika kunyakuliwa na mwewe. Mimi nilipigwa na butwa na kuanza kutafakari hatima yetu. Kila mtu alikuwa hajijui hajitambui.

Nilipomwangalia babangu alikuwa na wasiwasi wa mwasi. Aliniangalia kwa huruma na kusema, "Nilikukanya kuja lakini ukanikaidi. Ona sasa. Utafanyaje?" Nilimkodolea macho na kumwomba msamaha. Kila mtu alianza kumwomba Mola kwani Mungu kasema niombe nikupe.

Iwapo siku ile ilikuwa ya mauko, tulikuwa tayari kuabiri gari la kwenda peponi.

Wasiwasi wetu uliisha wakati upepo uliacha kuvuma na kukawa shwari. Kila mtu alishusha pumzi na kumshukuru Mungu wake. Tulipata wasamaria wema na kutuvuta hadi ufuoni. Nilimshukuru Mola kwa kutuokoa.

- 41. Msimulizi alitaka kwenda kuvua kwa kuwa
 - A. alikuwa mvuvi hodari.
 - B. alipenda kula samaki.
 - C. alikuwa mpenda raha.
 - D. ilikuwa siku ya kupumzika.
- 42. Msimulizi aliwezaje kwenda na babaye?
 - A. Alińshawishi
- B. Alimghilibu
- C. Alimbeza
- D. Alimhonga
- 43. Ni kweli kusema kuwa
 - A. msimulizi alipenda sana kuvua.
 - B. babaye msimulizi alipenda kuwa mvivu.
 - C. watu wengi hawakupenda kuvua.
 - D. msimulizi alipanda mashua siku hiyo.
- 44. Ni nini maana ya kung'oa nanga?
 - A. Kuenda safari.
 - B. Kuanza safari.
 - C. Kufika tamati.
 - D. Kuwa wa mwisho.
- 45. Msimulizi alimkaribia baba yake kwa sababu
 - A. ya woga.
 - B. ya wasiwasi.
 - C. ya ukakamavu.
 - D. ya ujasiri.

- **46.** Unafikiri ni kwa nini watu hawakuwa hawajijui hawajitambui ?
 - A. Kulikuwa na myua.
 - B. Walikuwa wameaga.
 - C. Walikuwa na jakamoyo.
 - D. Kulikuwa na giza.
- **47.** Wasafiri wote walikuwa tayari kufa kwa sababu
 - A. wasingeweza kujiokoa.
 - B. mashua yao ilijaa maji.
 - C. walikosa msamaria mwema.
 - D. walikuwa na woga.
- 48. Wasiwasi iliisha punde tu wakati
 - A. wasafiri walipona.
 - B. wasafiri waliaga.
 - C. bahari ilipoa.
 - D. upepo uliongezeka.
- 49. Wasafiri walifika aje ufuoni?
 - A. Waliogelea.
- B. Walisaidiwa.
- C. Walitembea.
- D. Walijisaidia.
- 50. Kichwa mwafaka cha kifungu hiki ni
 - A. Uvuvi na bahari.
 - B. Samaki wa baharini.
 - C. Upepo mwanana baharini.
 - D. Safari ya baharini.

CAT 003

KISWAHILI DARASA LA SITA